

حذف فقر مطلق و نابرابری‌ها، ارمغان اقتصاد اسلامی

خانواده نهاد مهمی در اقتصاد اسلامی است. طبق آموزه های اسلامی کمک پدر به فرزند و بالعکس واجب است.

خانواده نهاد مهمی در اقتصاد اسلامی است. طبق آموزه های اسلامی کمک پدر به فرزند و بالعکس واجب است. به گزارش شبکه اجتهاد، حجة الاسلام والمسلمین دکتر ناصر جهانیان از برجسته ترین اساتید اقتصاد اسلامی بخصوص در زمینه اقتصاد توسعه است. ایشان از محققین عالمی است که همواره کوشیده است قابلیت‌های فراوان اقتصاد اسلامی و نقش مهم آن را در آینده توسعه کشور بشناساند. گفتگوی زیر توسط پایگاه دینپا با ایشان درباره اقتصاد اسلامی است.

منظور از اقتصاد اسلامی به زعم حضرت عالی چیست؟

اقتصاد اسلامی را هم می توان به عنوان يك علم و هم به عنوان يك مكتب تلقی کرد. اگر علم اقتصاد را به شاخه هایی چون نظام های اقتصادی، تاریخ اقتصادی، عقاید اقتصادی، توسعه اقتصادی و ... تقسیم کنیم در می یابیم که اقتصاد اسلامی می تواند در هر يك از این شاخه نقش ایفا کند. مثلا در باب عقاید اقتصادی، مكتب اقتصادی هنجاری و ارزشی را تدوین می کند و یا در بحث نظام های اقتصادی جامعه توسعه یافته اسلامی که در آینده نزدیک بوجود خواهد آمد به عنوان يك نظام اقتصادی اسلامی می تواند به تبیین اقتصاد اثباتی تعبیر شود. اقتصاد خرد، کلان، بین الملل و ... در آن شرایط محقق می شوند. در جوامع در حال توسعه اسلامی - که اتفاقا اکثر کشورهای اسلامی نیز از همین دست جوامع هستند - ما بایستی يك توسعه مبتنی بر اقتصاد توسعه اسلامی داشته باشیم. به يك تعبیر در این اقتصاد سیاسی، سیاستگذاری ها و برنامه های توسعه به نحوی تدوین گردند که سیاست های اقتصادی اسلام در آن ها جریان داشته باشد. و به این ترتیب الگویی شکل می گیرد که در همه کشورها یکسان نیست. مثلا برای هر کدام از کشورهای عراق، مالزی و ... می تواند الگویی متفاوت تدوین گردد. و در مورد تاریخ عقاید اقتصادی، عقاید اقتصادی صدر اسلام و یا حتی در دوره های دیگر می تواند مطرح باشد.

منظور از توسعه اسلامی جای دادن اخلاقیات در مدل های اقتصادی است؟

خیر. منظور از توسعه اسلامی این است که در يك دوره میان مدت یا بلند مدت بر اساس آموزه های مكتب اقتصاد اسلامی یا اقتصاد سیاسی (هنجاری) سیاستگذاری هایی را انجام دهیم. به عبارت دیگر توسعه اسلامی، فرآیندی است که در آن سیاست های اقتصادی اسلام برای رسیدن به اهدافی چون رشد، فقرزدایی و کاهش نابرابری تحقق می یابد. البته در قبال موضوع توسعه چند نوع نگاه وجود دارد:

1- نگاه فرایندی: توسعه فرایند گذار از جامعه سنتی به جامعه مدرن و صنعتی است.

2- نگاه وضعیت توسعه یافتگی: نگاه دیگر توسعه را به معنای توسعه یافتگی بر اساس شاخص های توسعه یافتگی می بیند. ما بایستی با نگاه اول فرایند توسعه (توسعه اسلامی) را به صورت يك فرایند بلندمدت (یا حتی چشم انداز) محقق کنیم.

مزیت های اقتصاد اسلامی برای جوامع امروز چه می تواند باشد؟

اقتصاد اسلامی در عین اینکه رشد و پیشرفت را به ارمغان می آورد، به حذف فقر مطلق و کاهش مداوم نابرابری ها معطوف است. و این خواسته بشر امروز است که رشد و عدالت را در کنار هم داشته باشد. بنده در کتاب 'اسلام و رشد عدالت محور' ظرفیت ها و پتانسیل های اقتصاد اسلامی برای تحقق اهداف مزبور را برشمرده ام.

منظور از ظرفیت های اقتصاد اسلامی چیست؟

نخست اینکه بر آزادی های اقتصادی و انگیزه های بشری از منظر اینکه مالکیت خصوصی برای بشریت را مقدر ساخته تاکید می کند. و از طرفی هم برنامه ریزی هدایت شده را (البته برنامه ریزی نه از نوع متمرکز آن همچون برنامه هایی که در کشورهای کمونیستی به اجرا در می آمد) مد نظر قرار می دهد. و به این ترتیب هم انگیزه های بشری و انسانی را محترم می شمارد و هم مشکلاتی را که رقابت نظام سرمایه داری در خود دارد را کنترل و رفع می کند.

دوم اینکه در جهت تحقق عدالت، حذف فقر مطلق و کاهش نابرابری ها به ایجاد فرصت های برابر برای افراد تاکید می کند. این فرصت های برابر می تواند از طریق اعطای مالکیت به بخش خصوصی و ایجاد فرصت های برابر برای همه در آموزش، بهداشت و اعتبارات مالی و پولی (مثل قرض الحسنه) محقق شود. این فرصت ها می توانند رقابت برابر را محقق کنند.

سوم در مورد عدالت کارکردی است. که به سهم های عوامل تولید از تولید و درآمد اشاره می کند. و اقتصاد اسلامی از این طریق نیز به برابری کمک می کند.

چهارم کاهش نابرابری از طریق وضع مالیات های خاص (مثل خمس و زکات)، نهادهای مردمی، وقف، صدقات و مسائلی از این دست... که اینها از مجرای مردم و دولت به برابری نهایی منجر می شوند.

پنجم اینکه خانواده نهاد مهمی در اقتصاد اسلامی است. طبق آموزه های اسلامی کمک پدر به فرزند و بالعکس واجب است. بر صله ارحام تاکید شده است. و این همان جایی است که بدون حضور دولت منجر به فقرزدایی از خانواده و در نتیجه از جامعه می شود.

البته این مورد باعث کاهش یا خدشه دار شدن وظایف دولت نمی شود. همانطور که دیده می شود ابزارهای اسلامی هم زیبا هستند، هم عقلانی هستند و در درون خود عدالت را دارند و مجموع این عوامل به تحقق اهداف اسلام منجر می شود.

منبع: پایگاه دینا